

ОСВІТА У ГРОМАДАХ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ Методичні рекомендації

В Україні сьогодні відбувається процес децентралізації влади – реформа, яка передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад і має визначальний вплив на політичну, адміністративну, фінансову та інші сфери, в тому числі і освітню.

Децентралізація освіти – це передача повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органам місцевого самоврядування і школам, при цьому, важливі повноваження щодо визначення освітньої стратегії країни та загального напрямку освітньої реформи залишаються на рівні національного уряду, зокрема Міністерства освіти і науки. Таким чином, децентралізована система освіти функціонує через співпрацю та координацію діяльності багатьох незалежних інституцій, кожна з яких має законодавчо визначену сферу автономії.

Основною проблемою процесу децентралізації є те, що поки що немає чітких правил, адже саме реформування випереджує законодавче творення.

На даний час процес регламентують Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та «Про співробітництво територіальних громад», а також постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад». Не дивлячись на короткий час існування цих нормативних актів, до них уже внесено ряд змін, але вони все рівно залишаються досить загальними і схематичними.

Залишитися осторонь цієї реформи не вийде, вона не обійде нас стороною, а тому потрібно розібратися в її суті і намагатися якщо вже не отримати з неї вигоди, то хоча б не допустити втрат.

Децентралізація – це...

Європейський і світовий досвід свідчать, що місцеві проблеми можуть ефективно вирішуватися виключно на місцевому рівні.

Децентралізація – це шлях, що передбачає передачу повноважень вирішувати місцеві проблеми на найближчий для людей рівень – від центральних державних структур органам місцевого самоврядування - безпосередньо громадам, а також забезпечити їх власними фінансовими ресурсами, які зроблять їх спроможними ці проблеми вирішувати.

Запроваджується відповідальність органів місцевого самоврядування перед виборцями за ефективність своєї роботи, а перед державою – відповідальність за законність.

Основні цілі децентралізації:

- Жителі громад будуть отримувати соціальні (субсидії, соцдопомогу, допомогу по безробіттю), адміністративні (доступ до реєстрів, видача і заміна документів тощо) та комунальні послуги якісно та наближено до місця проживання.
- Громади отримають у розпорядження ресурси – землю, встановлення місцевих податків і зборів, доступ до міжнародних кредитів та отримання міжнародної фінансової допомоги.
- Стимулювання економічного розвитку і залучення інвестицій в громади для створення нових робочих місць.
- Дрібні громади можуть об'єднати фінансові, майнові та інтелектуальні ресурси для покращення якості послуг і удосконалення місцевої інфраструктури (доріг, громадського транспорту, систем тепло- і водопостачання).
- Розв'язання однієї з важливих проблем, що існують сьогодні, - надмірну подрібненість територіальних громад.
- Посилення впливу громади на прийняття рішень, планування розвитку та формування бюджету.

Громади: від територіальних до спроможних (об'єднаних)

За Європейською хартією місцевого самоврядування, яка є частиною законодавства України, місцеве самоврядування – це «**право і спроможність** органів місцевого самоврядування...здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення».

На сьогодні переважна більшість територіальних громад України, **маючи право** вирішувати питання місцевого значення, **неспроможна це робити** через брак власних коштів, занепад або відсутність інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також недостатність кваліфікованих кадрів. Тому значна частина питань місцевого значення не вирішується: не утримуються на належному рівні об'єкти комунальної власності (школи, лікарні тощо), територія, благоустрій.

Мета реформи місцевого самоврядування – забезпечити його спроможність самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення в інтересах жителів громади.

Важливою складовою та запорукою реалізації цієї реформи є формування **спроможних** громад, що відбувається шляхом об'єднання територіальних громад.

Спроможна громада – це та, яка за рахунок власних ресурсів зможе вирішувати питання місцевого значення в інтересах жителів громад

Спроможна громада ґрунтується на:

- Повноваження
- Фінансові ресурси
- Контроль

Щоб громади стали спроможними, необхідне їх об'єднання

Прогнозується, що внаслідок реформи в Україні буде 1500 – 2000 територіальних об'єднаних громад (зараз – 458 міських, 783 селищних, 10 279 сільських).

Передбачається, що об'єднані громади отримають такі ж доходні ресурси та повноваження як у міст обласного значення.

Об'єднання громад проводиться на підставі Закону України «Про добровільне об'єднання громад», Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженою постановою КМУ, Перспективного плану, розробленого облдержадміністрацією, схваленого ВР і затвердженого КМУ.

Умови об'єднання:

- Добровільність
- Цілісність (у складі об'єднаної громади не може бути іншої територіальної громади, яка має свій представницький орган місцевого самоврядування)
- Нерозривність території
- Розташування в межах однієї області і, бажано, одного району
- Врахування історичних, культурних, етнічних, природних та інших чинників, що впливають на соціально-економічний розвиток громади
- Наявність і відповідність інфраструктури
- Забезпеченість кадровим резервом
- Фінансове забезпечення відповідних адміністративно-територіальних одиниць
- Якість і доступність публічних послуг (не може бути нижчою, ніж до об'єднання)

Адміністративний центр об'єднаної територіальної громади:

- Розташований приблизно в географічному центрі.
- Можуть бути: місто обласного значення, районний центр, селище, село.
- Зона доступності: 20 км із дорогами із твердим покриттям, доїзд не більше як за 30 хв. (швидка допомога, пожежна команда, поліцейський патруль). Може бути збільшена до

25 км. Може бути зменшена у разі відсутності доріг, особливостей рельєфу, що унеможливило сполучення.

- Має найбільш розвинену інфраструктуру
- Має можливість розмістити органи управління та центри надання адміністративних послуг

При цьому:

- Статус населених пунктів не змінюється
- Об'єднана територіальна громада є правонаступником майна, прав та обов'язків територіальних громад, що об'єднуються
- Межі об'єднаних громад визначаються по зовнішнім межах територіальних громад, що ввійшли до складу об'єднаної
- Реформа не передбачає зміни меж областей

Форми державної підтримки об'єднаних громад:

- Фінансова – надання коштів у вигляді базової дотації і субвенцій – освітньої і медичної (розмір визначається Законом України «Про Державний бюджет України», порядок надання встановлюється Кабінетом Міністрів України)
- Інформаційно-просвітницька
- Організаційна
- Методична

Компетенції реформованих громад

Громада

МІСТО, СЕЛИЩЕ, СЕЛО	Місцевий економічний розвиток
	Розвиток та утримання місцевої інфраструктури
	Планування розвитку території громади, її благоустрою та забудови
	Соціальна допомога
	Середня, дошкільна та позашкільна освіта
	Швидка медична допомога, первинна охорона здоров'я
	Культура та фізична культура
	Муніципальні правоохоронні органи
	Житлово-комунальні послуги, утримання об'єктів комунальної власності
	Пасажирські перевезення на території громади

Район

РАЙОН	Утримання об'єктів спільної власності територіальних громад району
	Виховання та навчання дітей у школах-інтернатах загального профілю
	Транспортна інфраструктура районного значення
	Забезпечення надання вторинної медичної допомоги

Область і регіон

ОБЛАСТЬ І РЕГІОН	Утримання об'єктів спільної власності територіальних громад регіону
	Спеціалізована середня освіта
	Розвиток культури, спорту та туризму
	Спеціалізована охорона здоров'я (третинний рівень)
	Транспортна структура регіонального значення
	Планування регіонального розвитку

Повноваження органів місцевого самоврядування в об'єднаних громадах

Власні повноваження	Планування розвитку громади та формування бюджету
	Економічний розвиток, залучення інвестицій, розвиток підприємництва
	Управління земельними ресурсами, надання дозволів на будівництво, прийняття будівель в експлуатацію
	Розвиток місцевої інфраструктури: утримання та будівництво доріг; водо-, тепло-, газопостачання і водовідведення та благоустрій території
	Надання житлово-комунальних послуг (теплопостачання і водовідведення, управління відходами, утримання об'єктів комунальної власності)
	Утримання вулиць і доріг на території громади
	Організація пасажирських перевезень на території громади
	Громадська безпека силами муніципальної поліції
	Пожежна охорона
Делеговані повноваження	Соціальна допомога через територіальні центри в громадах
	Адміністративні послуги через центри їх надання в громадах
	Управління школами та дитсадками
	Первинна медична допомога
	Утримання та організація роботи будинків культури, клубів, бібліотек, стадіонів, спортивних майданчиків
Послуги підрозділів державних органів у громадах	Виплата пенсій, субсидій, забезпечення пільгами
	Казначейське обслуговування
	Реєстрація актів цивільного стану
	Контроль санітарного та епізоотичного стану
<i>Органи місцевого самоврядування отримують необхідні кадрові та фінансові ресурси та інфраструктурний потенціал для належного виконання повноважень</i>	
<i>Державні органи, що замінюють районні державні адміністрації, наглядають за дотриманням органами місцевого самоврядування Конституції і законів України</i>	

Сільський староста

Згідно із ст. 14-1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні, у селах, селищах, визначених за рішенням місцевої ради об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", за винятком її адміністративного центру, обирається староста на строк повноважень місцевої ради.

Староста є посадовою особою місцевого самоврядування.

Староста:

- 1) представляє інтереси жителів села, селища у виконавчих органах сільської, селищної, міської ради;
- 2) сприяє жителям села, селища у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування;
- 3) бере участь у підготовці проекту бюджету територіальної громади в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного села, селища;
- 4) вносить пропозиції до виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради з питань діяльності на території відповідного села, селища виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної форми власності та їх посадових осіб;
- 5) здійснює інші обов'язки, визначені Положенням про старосту.

Положення про старосту затверджується сільською, селищною, міською радою відповідної об'єднаної територіальної громади. У Положенні визначаються права і обов'язки старости, порядок його звітності, інші питання, пов'язані з діяльністю старости.

Староста обирається в порядку, визначеному законом.

Староста є членом виконавчого комітету ради об'єднаної територіальної громади за посадою.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Реформування вертикалі управління освітою

Децентралізація освіти – це передача повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органам місцевого самоврядування. Найбільша частина управлінських і фінансових повноважень у децентралізованій системі освіти зазвичай належить органам місцевого самоврядування. Місцеві виконкоми звітують лише перед місцевими радами, таким чином здійснюючи функції від імені та в інтересах своїх виборців. При цьому, діяльність місцевої влади має знаходитися під пильним моніторингом щодо дотримання нею Конституції і законів України, а функції нагляду будуть покладені на державні органи, що замінять районні державні адміністрації.

При цьому, важливі повноваження щодо визначення освітньої стратегії країни та загального напрямку освітньої реформи залишаються на рівні Уряду, зокрема Міністерства освіти і науки. Таким чином, децентралізована система освіти функціонує через співпрацю та координацію діяльності багатьох незалежних інституцій, кожна з яких має законодавчо визначену сферу автономії.

Децентралізація передбачає створення системи врядування, яка замість вертикального підпорядкування ґрунтується на співпраці незалежних установ різних рівнів, що керуються положеннями законодавства. В Україні це означає, що об'єднані громади, райони та області матимуть автономні, демократично обрані органи місцевого самоврядування, чії ради та виконавчі органи діятимуть відповідно до очікувань місцевих мешканців, які їх обрали. Автономія місцевих органів влади має бути закріплена та гарантована законодавством, а також повинна ретельно відстоюватися усіма зацікавленими сторонами, в тому числі асоціаціями органів місцевого самоврядування. Водночас, органи місцевого самоврядування мають функціонувати у відповідності до чинного законодавства. Закони повинні чітко визначати їхні сфери компетенції, фінансові повноваження та відповідальність, а також доходи. Звичайно, це означає, що освітнє законодавство повинно бути адаптовано до такої нової системи врядування.

Освітня вертикаль повинна бути чітко визначена належним законодавством.

Міністерство здійснює управління децентралізованою системою освіти через розроблення законодавства, прийняття освітніх норм і стандартів, а також через спеціальні, цілеспрямовані програми розвитку (наприклад, реформування навчальної програми або запровадження системи зовнішнього оцінювання).

Міністерство також відповідає за формулу визначення розміру освітньої субвенції від державного бюджету місцевим бюджетам, а також за різноманітні фінансові програми, зокрема щодо інвестицій або, наприклад, забезпечення шкільними автобусами.

Такі управлінські повноваження міністерства є значними на початку процесу децентралізації, але з часом стають слабшими через внесення змін до законодавства.

Сьогодні обласні департаменти освіти є ключовим елементом освітньої вертикалі, оскільки одержують запити і завдання від Міністерства освіти і науки та передають їх районним управлінням освіти, вони здійснюють нагляд і керівництво діяльністю районних управлінь освіти в порядку ієрархії підпорядкування

В умовах децентралізації ця вертикаль зникне. Замість цього обласні департаменти освіти стануть підрозділами обласних виконкомів, які призначатимуться обласними радами та відповідатимуть за впровадження освітньої політики у відповідності до законодавства та у межах встановленої компетенції на рівні області.

Районні управління освіти стануть частиною районних виконкомів та звітуватимуть перед районними радами. Вони матимуть відмінні інституціональні структури, наприклад, включатимуть повноваження у сфері спорту або культури в деяких менших районах, і навіть можуть мати різні назви, наприклад, бюро або офіс з питань освіти. Вони стануть незалежними від обласних департаментів освіти і водночас втратять управлінські повноваження відносно управлінь освіти на рівні громади. Аналогічні зміни відбудуться в управліннях освіти об'єднаних громад. Натомість, оскільки всі ці органи працюватимуть задля освіти наступних поколінь громадян України, вони повинні будуть співпрацювати та гармонізувати свою діяльність. Сподіваємося, що новий закон про середню освіту сприятиме такій співпраці та гармонізації.

Управління освітою в об'єднаних громадах: створення власного органу чи делегування повноважень

Вищеописаний варіант функціонування районних управлінь освіти характерний для того випадку, коли об'єднані громади створять свій власний орган управління освітою з введенням відповідних посад для ефективного менеджменту, забезпечивши чіткий розподіл функцій між органом управління освітою об'єднаної громади та районним управлінням освітою.

Можливий інший випадок, коли об'єднана громада не створює власного органу управління освітою, а в порядку, встановленому Законом України «Про співробітництво територіальних громад», делегує відповідні повноваження спільному органу управління освітою. Такий спільний орган може бути новоутворений декількома об'єднаними територіальними громадами, або ж в цій ролі може виступити районне управління освітою, якому одна чи кілька об'єднаних територіальних громад делегують адміністративні повноваження.

Делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів має ряд переваг:

- економія коштів (оптимізація чи зменшення видатків),
- краще забезпечення кваліфікованими кадрами,
- спільне утримання суб'єктами співробітництва інфраструктурних об'єктів та фінансування комунальних послуг,
- ефективність реалізації спільних проектів через централізовану координацію.

ОПОРНІ ШКОЛИ

Реформа децентралізації в освітній галузі передбачає створення належної мережі шкіл.

20 січня 2016 року в Уряді було прийнято рішення про оптимізацію шкільної мережі.

Опорні школи будуть створені в рамках проекту по децентралізації освіти та оптимізації мережі шкіл. Адже тепер на об'єднані громади покладається питання самостійного визначення структури загальноосвітніх начальних закладів.

Оснащенням опорних шкіл стане сучасне матеріально-технічне обладнання в кабінетах фізики, хімії, математики, біології, географії та сучасні мультимедійні пристрої в комп'ютерних кабінетах. З цією метою Кабмін збільшив фінансування галузі освіти більше, ніж на 121 мільйон гривень.

За словами голови Уряду, опорні школи – це крок до вдосконалення якості середньої освіти.

Опорні школи: навіщо

- Забезпечення умов для рівного доступу до якісної освіти
- Підвищення якості освіти
- Ефективне використання наявних ресурсів
- Підвищення спроможності органів місцевого самоврядування

Основні принципи організації опорної школи

- Точкове покращення матеріального стану опорної школи
- Можлива зміна ступеня наближених шкіл.
- Довезення учнів шкіл-філій до опорної школи.

Компетенції органів місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади щодо створення і функціонування опорних шкіл

- ✓ Приймають рішення про створення опорної школи та філій
- ✓ Організують проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед громадськості щодо утворення округу (опорних закладів, їх філій)
- ✓ Здійснюють розподіл коштів освітньої субвенції та власних доходів між шкільними округами та школами
- ✓ Призначають директора опорної школи
- ✓ Організують підвезення учнів та вчителів до опорної школи (як правило, тривалість маршруту в один бік не повинен перевищувати 45 хв.)
- ✓ Відповідають за матеріально-технічну базу та створення належних умов навчання (в тому числі, харчування)

Перелік основної документації для визначення опорної коли та її філій

- Попереднє рішення засновника щодо консолідації шкільної мережі й створення опорного навчального закладу та **не менше ніж трьох його філій**.
- Розрахунок кількості учнів, які будуть підвозитися до опорної школи після консолідації мережі.
- Маршрути підвезення учнів та педагогічних працівників (з розрахунком відстаней та приблизного часу в дорозі).
- План розвитку навчального закладу на наступні 3 роки з оцінкою можливих ризиків.
- Інформація щодо запланованого штатного розпису із обов'язковим зазначенням можливих ставок, що підлягають скороченню (з філіями).
- План організації інклюзивного навчання у закладі при наявності дітей з особливими потребами
- Чіткий опис інвестиційних потреб опорної школи (відповідно до переліку інвестиційних компонентів).

Інвестиційні компоненти

Обов'язкові:

- ✓ Інвестиція в оснащення шкільної лабораторії та кабінетів (фізики, хімії, географії, біології), мультимедійне обладнання
- ✓ Встановлення мережі wi-fi з безкоштовним (безпечним) доступом для всіх учителів і учнів в опорній школі
- ✓ Професійний розвиток вчителів

Бажані:

- ✓ Придбання одного чи двох шкільних автобусів для перевезення учнів
- ✓ Інвестиція в шкільну бібліотеку
- ✓ Заходи з енергозбереження

- ✓ Ремонт приміщень опорної школи (необхідно додати докладне пояснення відповідних потреб школи)
- ✓ Облаштування, необхідні для забезпечення інклюзивного навчання
- ✓ Інвестиції в нові спортивні споруди, які використовуватимуться як для уроків, так і для позашкільної діяльності
- ✓ Включення інших видів позашкільної діяльності

Основні критерії відбору опорних шкіл

- Кількість філій (не менше 3)
- Кількість учнів, що тепер навчаються в інших школах та будуть підвозитися до опорної школи
- Загальна кількість учнів, що будуть підвозитися до опорної школи
- Наявність принаймні 2-х класів у кожній паралелі вище 4 класу
- Наявність професійного керівника опорної школи
- Забезпечення кваліфікованими педагогічними кадрами
- Матеріально-технічна база
- Забезпечення спортивними спорудами
- План розвитку навчального закладу на 3 роки

Склад обласних конкурсних комісій

- Два представники обласного департаменту освіти
- Представник МОН
- Представник постійної комісії з питань освіти обласної ради
- Представник офісу реформ
- Представник громадськості

Етапи конкурсу

01.03.2016 р.	Оголошення конкурсу і формування комісій
15.03.2016 р.	Подання конкурсних пропозицій
25.03.2016 р.	Оцінка та відбір проектів
08.04.2016 р.	<u>Подання остаточної документації :</u> <ul style="list-style-type: none"> ✓ рішення ради про визначення опорної школи і її філій ✓ рішення ради про реорганізацію (або ліквідацію) шкіл-філій ✓ докладний бюджет кожного затвердженого компоненту проекту інвестицій в опорні школи
15.04.2016 р.	Перерахування коштів
19.08.2016 р.	Попередній звіт про завершення проекту інвестицій
01.11.2016 р.	Остаточний звіт про завершення проекту інвестицій
<i>З метою інформування громадськості інформація про подані на конкурс проекти, переможців, про виконання інвестиційних проектів має бути розміщена на офіційному сайті обласного департаменту освіти</i>	

ЄДИНИЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД	
ОПОРНА ШКОЛА	ШКОЛА-ФІЛІЯ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ має статус юридичної особи ✓ може мати рахунки в органах казначейства, самостійний баланс, штамп та печатку ✓ як правило, не менше 360 учнів без урахування учнів шкіл-філій ✓ не менше 3 школи-філій ✓ наявність матеріально-технічної бази (спортивні об'єкти, кабінети фізики, хімії, біології, географії, лабораторій та ін.) ✓ забезпеченість кваліфікованими педагогічними кадрами ✓ досвідчений директор 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ не є юридичною особою ✓ як правило – це початкова школа (ЗНЗ I ступеня), або за рішенням засновника – основна школа (ЗНЗ I-II ступеня) ✓ очолює завідувач філії
ДИРЕКТОР ОПОРНОЇ ШКОЛИ	ЗАВІДУВАЧ ФІЛІЇ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ призначає усіх працівників (опорної школи та її філій) і завідувачів філій ✓ приймає необхідні для навчального процесу рішення (обсяг педагогічного навантаження, режим роботи опорного закладу, розклад занять, навчальні (робочі та індивідуальні) плани опорного закладу та його філій) ✓ відповідає за якість освіти у своєму шкільному окрузі ✓ відповідає за налагодження системи професійного розвитку вчителів шкільного округу 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ відповідальний за організацію навчально-виховного процесу та належних умов навчання у філії
Усі педагогічні працівники вважаються працевлаштованими в опорному закладі	

Основні проблеми розподілу повноважень в системі освіти

Реформування освітньої галузі означає фактично функціонування її в новій реальності, а в процесі будь-яких реформ завжди виникають певні труднощі. Спеціалісти виділяють серед основних проблем наступні:

- Не конкретизоване, загальне законодавство.
- Відсутність єдиного підходу до самого процесу реформи та його результатів, брак чіткої покрокової програми.
- Відсутність єдиного координаційного центру. Планувалося, що таким центром стане Міністерство регіонального розвитку, але фактичного цього не відбулося.
- Багато важелів «ручного» управління (законодавство містить ряд норм, згідно з якими те чи інше питання вирішується «за рішенням Кабінету Міністрів України»).
- Чітко не розподілено належність та підпорядкування усіх типів закладів освіти до відповідного рівня врядування.
- До кінця чітко не розподілено (в т. ч. і не закріплено законодавчо) функції і повноваження між всіма рівнями місцевої влади.
- Часто не співпадає ефективність об'єднання за територіальним принципом і за адміністративним.

- Подекуди сільські та селищні ради замалі, заслабкі та можна сказати неспроможні, навіть при їх об'єднанні.
- Районні та обласні ради не є місцевою владою в чистому вигляді, тому виникає проблема розподілу функцій і повноважень.
- Районні управління освіти, хоча вони не є реальними представниками самоврядування, мають досвід, інформацію та спроможність управляти шкільною мережею, але існуюче законодавство усуває їх від таких функцій.
- Відсутній чіткий механізм ефективного розподілу освітньої субвенції.
- Сірі зони. Не відомо скільки «об'єднаних громад» буде створено, якими будуть їхні «об'єми» та яким буде їх правовий і бюджетний статус.
- Не відомо скільки районів буде укрупнено та яким буде їх правовий та бюджетний статус.
- Не відомо чи відбудуться зміни до Конституції, що перетворять районні та обласні ради на справжні органи місцевого самоврядування.
- Не варто сподіватись, що громади швидко об'єднуються та стануть сильною місцевою владою.